

Remissyttrande angående

Se, tolka och agera – allas rätt till en likvärdig utbildning

SOU 2010:95, SLUTBETÄNKANDE AV UTREDNINGEN OM UTSATTA BARN I SKOLAN

En kort sammanfattning av:

Utredningen uppdrag, målgrupp

Utredarens förslag och kommentarer utifrån våra synpunkter

Utredningens uppdrag och målgrupp

Utredningens uppdrag

- Att kartlägga och analysera hur kommunala och fristående huvudmän inom förskola, skola och annan pedagogisk verksamhet samt elevhälsan arbetar med barn som far illa eller riskerar att fara illa.
- Att kartlägga och analysera hur samverkan fungerar mellan och inom förskola, skola och annan pedagogisk verksamhet å ena sidan och med andra samhällsaktörer å andra sidan kring de barn och elever utredningen avser. Hinder och framgångsfaktorer ska identifieras.

Ett tredje viktigt uppdrag är att klarlägga vilket ansvar förskola, skola och annan pedagogisk verksamhet har för förebyggande insatser avseende de barn och elever utredningen avser och att klargöra gränsdragningen mot andra aktörer.

Direktiven nämner även betydelsen av tidig upptäckt och knyter den frågan till om kunskapen behöver öka om målgruppen och hur barn och unga på olika sätt kan ge uttryck för utsatthet. Direktiven ger även uttryck för att ett samlat grepp om frågorna är nödvändigt för att stödet ska bli starkare, effektivare och långsiktigt hållbart. Utredningen kan om det behövs lägga lagstiftningsförslag och ska under utredningsarbetet informera om sina överväganden.

Utredningens målgrupp

Barns utsatthet är inte något väldefinierat begrepp.

Det finns heller inga säkra uppgifter om hur många barn och unga som lever i en utsatt situation. Sviktande stöd från föräldrar kan bero på olika saker, t.ex. missbruk, psykisk ohälsa, kognitiva svårigheter, kriminalitet eller våld i familjen. Det kan även handla om asylsökande familjer med barn och unga som kommer till Sverige utan sina föräldrar.

En viktig grupp att uppmärksamma är också barn och elever med olika funktionshinder och kroniska tillstånd som kräver insatser från olika aktörer. De barn och unga utredningen rör är en heterogen grupp med många olika stödbehov och för att tillgodose dem behöver ofta många samhällsaktörer samverka hur målgruppen för utredningen ser ut och hur stor den kan tänkas vara.

Helt säkert är dock att dessa barn och elever med problem, som kan vara både tillfälliga eller långvariga, finns i förskola, skola och annan pedagogisk verksamhet. De behöver få stödinsatser för att kunna få sin rätt till en likvärdig utbildning tillgodosedd.

Utredarens förslag samt kommentarer utifrån synpunkter.

7.1 Bättre samverkan krävs på alla nivåer

7.1.1 Bättre samordning mellan myndigheter

Utredarens förslag: Skolverket bör ges ett samordningsansvar för statliga insatser som riktas mot förskola, skola och annan pedagogisk verksamhet.

Vårt förslag: Skolverket ska ges ett samordningsansvar. Utifrån att många myndigheter agerar på förskolan och skolans område är det av vikt att ett samordningsansvar åläggs skolverket och att alla myndigheters insatser koordineras nationellt.

7.1.2 Samverkan på kommunalcentral nivå behöver förbättras

Utredarens förslag: För att stärka samverkan på kommunal central nivå mellan de ansvariga för utbildning och socialtjänst och synliggöra framgångsrika metoder och samhällsekonomiska konsekvenser av förebyggande insatser för barn och elever med sammansatta stödbehov behöver ett utvecklingsarbete genomföras.

För detta utvecklingsarbete bör ett tidsbegränsat nationellt ekonomiskt stöd införas, ett stimulansbidrag.

Utredarens bedömning: För att uppnå en helhetssyn på samverkan om förebyggande insatser för barn och unga bör även hälso- och sjukvårdens insatser för målgruppen kunna ingå.

Instämmer: Ett pågående utvecklingsprojekt kring psykisk ohälsa för barn och ungdomar (Modellområdesprojektet)14st bedriv av SKL och genomförs i överenskommelse med staten om innehåll och villkor. Ur ett utbildningspolitiskt perspektiv bör dessa erfarenheter tas tillvara och utvecklas till fler kommuner och landsting.

7.1.3 Förtydligande av skyldigheten att samverka

Utredarens förslag: Bestämmelserna om samverkan kring barn som far illa eller riskerar att fara illa i hälso- och sjukvårdslagen

(1982:763) i dess lydelse enligt SFS 2010:662 och skollagen (2010:800) ändras så att det tydliggörs att socialnämndens initiativ inte krävs för att samverkan ska ske.

Utredarens bedömning: Socialtjänsten ska fortfarande ha ett förstahandsansvar för att samverkan kommer till stånd. De begränsningar för att lämna ut uppgifter som följer av sekretess- och tystnadspliktslagstiftning påverkas inte av förslaget.

Instämmer: En förändring i skollagen om att samverkan ska ske inte bara på socialnämndens initiativ är positivt utifrån barns möjlighet att få stöd och hjälp, förskolans och skolans möjlighet att tidigt initiera och ur ett jämlikhetsperspektiv mellan skola och socialtjänst.

RR MO LL

7.2 Barns och elevers rätt behöver stärkas

7.2.1 Mer stöd för en korrekt tillämpning av gällande regler behövs

Utredarens förslag: Regeringen bör ge Skolverket och Skolinspektionen ett gemensamt uppdrag att inventera behovet av förordningar, föreskrifter och allmänna råd för att tillämpningen av skollagen (2010:800) ska bli mer rättssäker vad avser myndighetsutövning vid beslut som avser barns och elevers rätt till en likvärdig utbildning. Om regeringen, efter myndigheternas avrapportering, bedömer att ett sådant behov föreligger avgör regeringen hur behovet lämpligen ska tillgodoses.

Vårt förslag: En inventering av behov behövs ej. Utifrån elevers rättsäkerhet och myndighetsutövning finns behov av förtydliganden i förordningar, föreskrifter och allmänna råd när det gäller tillämpning av den nya skollagen. Skolinspektionen och skolverket bör systematiskt samverka i framtagandet av föreskrifter.

7.2.2 Uppdrag om sekretessreglernas betydelse vid samverkan

Utredarens förslag: Regeringen bör ge Skolverket, Skolinspektionen och Socialstyrelsen ett gemensamt uppdrag att kartlägga och analysera om tillämpningen av gällande sekretessregler utgör ett hinder för samverkan mellan förskola, skola och annan pedagogisk verksamhet och socialtjänst samt hälso- och sjukvård och i så fall i vilken omfattning. Om dessa svårigheter kan avhjälpas genom förtydliganden, kompletterande reglering eller utbildningsinsatser så bör myndigheterna återkomma till regeringen med förslag på hur.

Instämmer: Kunskap och tydliga rutiner för sekretessregler bör förtydligas så att det ej skapar hinder för samverkan.

7.2.3 Vikten av att övergångar utformas så att de stödjer elevers fortsatta lärande

Utredarens bedömning: För att underlätta barns och elevers övergångar inom och mellan skolor och skolformer behöver huvudmännen för verksamheter enligt nya skollagen se till att rutiner för dessa utarbetas och utformas på ett ändamålsenligt sätt i syfte att stödja elevens fortsatta lärande.

Instämmer: Tydliga rutiner vid övergångar behöver utvecklas för att stödja barns allsidiga utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv.

7.2.4 Uppföljning av rutiner för och kunskapen om anmälan till socialtjänsten

Utredarens förslag: Skolinspektionen bör inom ramen för sitt tillsynsuppdrag och sitt uppdrag att granska kvaliteten i verksamheten följa upp att verksamhet enligt nya skollagen har tydliga rutiner för och kunskaper om anmälningsplikten till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Instämmer: En osäkerhet kring anmälningar finns i förskola och skola. Det finns också en uppfattning om att verksamheten anmäler i för liten utsträckning

RR MO LL

men även att man anmäler och anmäler utan att något händer. Från huvudmannen sida finns inte någon uppfattning om vilket regelverk som tillämpas vid anmälningar från förskola och skola.

7.2.5 Granskning av undervisningen för barn och unga som är placerade genom beslut av socialtjänsten

Utredarens förslag: Skolinspektionen bör i samarbete med Socialstyrelsen inom ramen för sin kvalitetsgranskning genomföra en granskning av hur barns och elevers rätt till utbildning tillgodoses när de fullgör sin skolgång efter ett beslut om placering av socialtjänsten.

Utredarens bedömning: Det är av vikt att socialtjänsten och skola tar ansvar för sina verksamhetsområden både vad avser planering, genomförande och uppföljning vid en placering utanför det egna hemmet.

Instämmer

7.3 Elevhälsan och kunskapssatsningar

7.3.1 En samlad elevhälsa – ett stöd för elevers måluppfyllelse

Utredarens förslag: Regeringen bör i första hand i samband med den översyn som nu sker av förordningar och andra styrdokument för de verksamheter som berörs av nya skollagen se över det behov av förtydliganden av ansvaret för den samlade elevhälsan som kan finnas mellan den sektorsansvariga myndigheten Skolverket och tillsynsmyndigheten Skolinspektionen och vad avser elevhälsans medicinska del Socialstyrelsen.

Utredarens bedömning: Regeringen bör också dels se över behovet av att behandlingsansvaret för barn och unga med psykiska besvär tydliggörs, dels se över behovet av att klargöra elevhälsans samverkans- och remitteringsmöjligheter till primärvården. Slutligen bör regeringen se över hur den medicinska delen av elevhälsan bättre kan samarbeta med primärvården.

Vårt förslag: Regeringen bör ge skolverket, skolinspektionen och socialstyrelsen ett gemensamt uppdrag att se över och förtydliga vem som har ansvaret för den samlade elevhälsan.

Viktigt att det tydliggörs vem som har behandlingsansvar vid psykisk ohälsa.

7.3.2 Tidiga insatser – en satsning för ökad kunskap

Utredarens förslag: Regeringen bör inrätta en delegation bestående av berörda sektorsansvariga. Delegationen ges i uppdrag att belysa värdet av tidiga insatser för barn i förskoleåldern samt elever i grundskolans tidiga årskurser ur ett tvärdisciplinärt och internationellt forskningsperspektiv samt att utifrån ett utbildningspolitiskt perspektiv formulera en gemensam kunskapssyn beträffande värdet och effekterna av tidiga insatser. Resultatet av delegationens arbete bör ligga till grund för rekommendationer både till beslutsfattare och verksamma inom området.

Instämmer: Kunskapen kring tidiga insatser behöver utvecklas. Att kartlägga värdet och effekter av tidiga insatser är viktigt för att sprida kunskap men även för att finna gemensamma synsätt och framgångsfaktorer.

RR MB LL

7.4 Vetenskap och beprövad erfarenhet

7.4.1 Forskningen och spridning av forskningsresultat

Utredarens bedömning: Åtgärder för att stärka forskning om barn och elever i behov av särskilt stöd och i utsatta situationer behöver stärkas. Resurstilldelningen till området behöver ses över i samband med beredningen av regeringens forskningspolitiska proposition. Vidare måste åtgärder vidtas för att stimulera ett tvärdisciplinärt synsätt och en helhetssyn. Förutsättningarna för att bedriva forskning och kunna göra s.k. policyutvärderingar inom området behöver utvecklas och förstärkas. Detta gäller särskilt tillgången till individdata för att möjliggöra forskning av longitudinell karaktär och användandet av kvantitativa metoder. En mer praktisknära forskning behöver stimuleras. Kunskapspridningen av forskningsresultaten behöver effektiviseras och ett utvecklingsarbete syftande till att synliggöra och pröva innehållet i beprövad erfarenhet och framtagandet av en rekommenderad god praxis behöver initieras.

7.4.2 Uppföljning av grund- och rektorsutbildningen

Utredarens förslag: Högskolverket och Skolverket bör tillsammans få i uppdrag att se över innehållet i grundutbildningarna i samband med att de nya grundutbildningarna utvärderas. Översynen bör inriktas på huruvida utbildningen tillräckligt väl förbereder pedagoger för de krav som barn och elever med mer komplexa stödbehov ställer. Skolverket bör också få i uppdrag att följa upp och utvärdera rektorsutbildningen. Det bör särskilt undersökas i vad mån utbildningen ger tillräcklig kunskap om de regler som styr arbetet med barn och elever med sammansatta behov och samverkansskyldigheten beträffande barn och elever som far illa eller riskerar att fara illa och därmed sammanhängande sekretesslagstiftning.

I den mån det finns brister i utbildningarna bör åtgärder vidtas av Skolverket för att tillgodose behovet av ytterligare kompetensutveckling.

7.4.3 Information om kunskapsläget beträffande tidiga insatser för barn i förskoleåldern

Utredarens förslag: Regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att i samarbete med Socialstyrelsen genomföra regionala konferenser som riktar sig både till ansvariga för och till personal inom förskola och annan pedagogisk verksamhet i syfte att informera om kunskapsläget och om praktiska tillämpningar vad gäller tidiga insatser för barn i förskoleåldern.

Instämmer på alla tre förslagen: När det gäller elever som far eller riskerar att fara illa behövs det forskning, stöd till forskning och kunskapspridning av beprövad erfarenhet. Vi behöver också se till att de lärare som idag utbildas har tillräckliga kunskaper för de barn i behov av stöd som de kommer att möta ute i verksamheten samt att rektorer har tillräcklig kompetens när det gäller rättssäkerhet och myndighetsutövning.

Förskolan och annan pedagogisk verksamhet behöver kompetens när det gäller tidiga insatser.

Elice Ökvist, verksamhetschef för elevhälsan

RR MÖ 22